

МУЗИКА Класика

Музика
Класика

ПРВА РЕВИЈА КЛАСИЧНЕ МУЗИКЕ У СРБИЈИ

БРОЈ 23
ГОДИНА VII
АПРИЛ - ЈУН 2016.
ЦЕНА 400 ДИН

разговори

Ђорђе Нешић

Сташа Мирковић Грујић

Квартет ТАЈЈ

музика и око ње

Милош Петровић

Луис Ален Гонзалес

Марио Стефано Пјетродарки

на концертном подијуму
музичко позориште
музика и храна
актуелности



ексклузивно
Игор Киров



ISSN 2217-2637





ПОКЛОН ЦД БР. 23

Гудачки квартет ТАЈЈ основан је 1997. године. Од самог почетка на репертоару овог ансамбла налазе се дела квартетског репертоара, али и композиције савремених композитора, што је временом постало њихов заштитни знак. Са изузетним успехом концертирале у Холандији, Француској, Мађарској, Италији, Румунији, Шведској, Данској, као и у земљама региона, снимивши при том неколико компакт дискова. Крајем прошле године објављен је нови компакт диск Квартета ТАЈЈ насловљен "Моменти", са музиком савремених српских композитора, који представља круну њиховог готово двадесетијеског заједничког деловања.



Трио

„Артиум“ је настало 2012. године. Наступао је широм Србије. Чланови ансамбла Маријана Радосављевић – сопран, Милан Ракић – кларинет и Анита Здравковић – клавир, су

мастер музички уметници који су дипломе стекли на Факултету уметности у Нишу и добитници су бројних награда и признања као солисти и камерни музичари. Тренутно похађају специјалистичке студије из области камерне музике на Факултету музичке уметности у Београду, у класи проф. мр Људмиле Грос Поповић. Ове, 2016. године, ансамбл је освојио II награду на Међународном такмичењу Даворин Јенко.



Сташа Мирковић Грујић, харфисткиња, ванредни професор харфе на АУ у Новом Саду. Студирала у Бечу и ФМУ (М. Барий). Специјализирала је на конзерваторијуму „George Enescu“ (Букурешт) код Ivan Ion Ronce-e и под његовим менторством освојила је специјалну награду „A.Z. Propes Prize“ на најзначајнијем такмичењу за харфисте које се одржава у Израелу. Наступала је као солиста и са оркестром у земљи и иностранству. Добитник је награде за педагошки рад, а од 2006. године је и лиценцирани професор Краљевских конзерваторијума Енглеске.





НИКАД НЕ ПЕВАЈ ГЛАСНИЈЕ ОД ЛЕПОГ

Ђорђе Нешић, пијаниста и корепетитор

Пијаниста и корепетитор Ђорђе Нешић, који је јануара ове године одржао успешан мајсторски курс за певаче, посветиће се младим српским уметницима и током априла. Богато искуство које има у раду са вокалним уметницима

На који начин сте осмислили предстојећи мајсторски курс у Београду?

На предстојећем курсу на Коларцу у априлу ћу радити са свега шест активних полазника. Они ће приложити две оперске арије за усавршавање, а додатни репертоар ће бити задат и проучен за време курса. Настава ће се одржавати само преподне, а завршни концерт ће бити 23. априла у 18 часова у Музичкој галерији Коларца.

Која је тема курса и шта кроз њега полазници добијају?

Тема предстојећег курса ће бити уроњавање у текст и детаљно изучавање извора либрета или поезије на којој је музичко дело засновано. Радићемо детаљно са оригиналним речима и преводом прво без музике, као глумци, не били емотивну интерпретацију базирали на ефекту текста. Као што зnamо, емоције произведене из речи су база музике, тако да у њима леже тајне интерпретације са музичке и певачке стране. Друга страна свега тога је поистовећивање са ситуацијама из оперског репертоара које су нама у наше време можда непознате, и покушај приближавања и интерпретатора и публике тајвим проблематикама.

Како оцењујете полазнике? Колико су заинтересовани за тему, како реагују, која питања постављају?

Пријављени студенти су увек заинтересовани, интересантни и свестрани. Као и свуда у свету, чист број сопрана који се пријаве је несразмеран и огроман у поређењу са бројем осталих гласовних

типова. Увек ми је жао да морам доста сопрана да сврстам у пасивне учеснике или посматраче, иако су дефинитивно вредне презентирања на сцени. Али тако је свуда у свету, увек се пријави најмање троструко више сопрана него осталих. Такође ми је важно да учесницима и посетиоцима отворим очи и повећам опсег размишљања о репертоару. Налазим превише напредних певача који знају и желе да раде само на аријама са врха топ листе. Имао сам ситуацију да сам понудио некоме арију Бенџамина Бритна, и реакција је била: „Ми овде никад не радимо модерну музику“, а говоримо о композитору који је преминуо пре више од 40 година! Такође има младих певача који се прерано окрену ка превеликом и фаховски не-прикладном репертоару, што је врло опасно за здравље гласа. Највише се питања постављају око прикладног репертоара и око састављања успешне листе арија за аудиције. Таква листа не треба да је константна, него прилагођена величини оперске куће за коју се певач пријављује, и репертоар треба да је изабран прикладно. Рецимо, сопран која може да пева улогу Батерфлај у омањој оперској кући у Немачкој од 500-600 седишта у сали, неће моћи то исто да уради у великој сали од 1000-2000, пошто ће се глас напрезати. Значи, свако треба да проучи и пронађе репертоар који му је у сваком тренутку лак и вокално доступан. Ја радим често са једном професорком певања у Њујорку, Рут Фалкон, која каже: „Ако не певаш са лакоћом, значи да је погрешно“, или „Никад не певај гласније од лепог“.

На концерту поводом дана Велике дворане Коларчеве задужбине наступили сте као клавирски сарадник са четири различита уметника. У чему су они, из Вашег угла, највише различити?

То је било за време моје прошле посете, 4. фебруара. Био је то концерт оперских арија и ан-

18 на концертном подијуму



самбала поводом осамдесетчетврте годишњице Велике дворане Коларца, а певали су сопран Душица Бијелић, мецосопран Милијана Николић, тенор Розарио Ласпина, и баритон Никола Мијайловац. Све је било организовано од стране „Центра за музику“ при Коларцу, који води Мирјана Мима Лазаревић са својим сарадницима. Свима њима сам јако захвалан на сада већ вишегодишњој успешној сарадњи. Певачи са којима сам сарађивао су наравно различити по гласовним типовима, али то је велика предност, пошто свако од њих већ зна гомилу оперског репертоара, тако да смо ми доста брзо и кроз неколико размена електронских порука саставили програм. Колико се сећам, постојао је само један комад који је један од певача морао да научи, све остало су били комади које су они већ изводили, што је надам се било препознатљиво. Тако је, иако смо оперске ансамбле представили у концертном стилу, било очигледно да је свако био сродан и уживљен са својом деоницом и улогом. Друга ствар: оперски свет је јако мали: ја се са Николом

Мијайловацем знам из детињства, са Душицом Бијелић из дана њеног школовања у САД-у, са Милијаном и њеним супругом Розариом се знам краће, али свако од нас је повезан још са много разних веза, пријатеља, колега, тако да не говоримо скоро ни о једном степену развојености, а камоли шест. Поновно састанаје са пријатељима и драгим колегама за време скакућа по свету је сигурно једна од најсветлијих тачака ове каријере.

У чему је специфичност бити клавирски сарадник за певаче?

Специфично је развијање начина слушања сензитивности текста. О томе бих могао да напиша посебан чланак, али укратко, сваки различити језик на коме је песма или арија написана захтева други приступ додиру клавира. Ово је све још више изражено у репертоару соло песама него арија. Осећајност за дужину сугласника, покрет фразе заједно са дахом певача, могућност певача да помогне пијанисти да на статичним нотама клавира направи крешендо, итд. Врло је занимљиво слушати соло пијанисту кад свира Шуберта, одмах се чује да ли је упознат/а са његовим соло песмама.

Како сте се определили за ову специјализацију?

Ја сам од детињства учио у Београду клавир, прво у школи „Петар Коњовић“, онда „Војислав Вучковић“, и напокон ФМУ. Још тада сам имао прилике да чујем одличне певаче који су долазили код нас у госте: Монсерат Кабале, Катја Ричарели, Дуња Вејзовић, а наравно и наше који су у то време градили каријере, као што су Дубравка Зубовић, Маријана Липовшек. Онда сам отишао у САД да студирам соло клавир, али пошто сам увек био одличан у читању са листа и брзом учењу нових композиција, то су други студенти брзо препознали, и почели да ме питају да их пратим, тако да сам то открио као велико задовољство, и приде, лак извор прихода. Онда сам схватио да у раду са певачима постоји могућност одличног уметничког испуњења и каријере, али да се такође за тако нешто треба дошколовати.

Како сте се за то специјализовали?

Прво сам провео целу годину са једним камерним ансамблом, са којим сам добио целогодишњу државну стипендију за турнеју по разним крајевима САД-а. За време те турнеје сам саз-

нао за одлични конзерваторијум у граду Син-синати, познат по одсеку за школовање пева-ча, а који поред тога све студенте у потпуности финансијски подржава (макар је тада тако било). Ту сам се пријавио, примљен сам и ту сам радио два програма један за другим, мастерс из вокалне корепетиције и уметничку диплому из оперске корепетиције. Професор са којим сам студирао, аустралијанац Кен Грифитс, је такође предавао на летњем фестивалу Танглевуд, где сам такође два лета заредом примљен као стипендиста, и ту сам још више научио и још више мукотрпно радио. Онда сам позван на летњи фестивал Аспен у држави Колорадо, где сам провео наредна три лета радећи углавном опере, а директор тог про-грама, који такође ради у школи Џулијард, ме је онда позвао у Њујорк на ту школу где сам про-вео наредне две школске године као корепетитор асистент, а лето између опет у Аспену. После тога сам већ био осамостаљен и повезан у свету кла-ничног певања и остале прилике и послови су се нанизали сами од себе.

Где тренутно радите?

Тренутно скакућем од једне до друге професионалне прилике. Радим као самостални уметник за разне оперске куће, радим приватно са пева-чима које спремам за оперске улоге, аудиције, такмичења и рецитале, и свирам пуно концерата. Рецимо, почетком маја месеца сам радио на креирању и испробавању једне нове опере са компанијом Амерички Лирски Театар, која се бави само тиме: помагањем композиторима и либретистима да створе нова дела. Онда сам ишао у државу Њу Мексико где сам радио два рецитала у градовима Лас Круцес и Албукерки са старом пријатељицом, сопраном Адриен Данрич, са којом радим од 1996-е године. У сред тога сам од-ржао мастерклас на државном универзитету Аризоне, онда сам путовао у Балтимор, где сам корепетирао два оперска концерта, а сада сам овде две недеље, па онда недељу дана предајем у Загребу. После по-вратка у САД средином маја, провешћу лето са Опера Саратога радећи на опери „Вештице из Венеције“ Филипа Гласа, а после тога иде нешто у Мон-реалу, па назад у Њујорк, итд.

Које су специфичности овог посла?

Стална путовања, мало времена код куће, пре-мало времена за вежбање, учење и одржавање репертоара, стално упознавање нових људи, и сретање са старим колегама и пријатељима.

Да ли и поред специјализације за рад са певачима, наступате и са инструменталним уметницима и зашто?

Радим и то колико год могу, пошто јако волим ту литературу. И, мало је то смешно, али постоји и разлика у менталитету, пошто певачи увек желе и жуде да их коригујете и дајете им савете, а ин-струменталисти више воле да ћутите и свирате своју деоницу.

По вокацији сте пијаниста. Да ли се бавите и солистичком каријером?

Углавном не. Немам на жалост времена да нау-чим напамет целе клавирске рецитале. Понекад у оквиру реситала са певачима одсвирам пар соло комада, као што ћу сада у Београду, а по-некад ме такође питају у САД-у да свирам комаде југословенских аутора, што врло радо изведем.

Како сте се одлучили да одете у Америку?

Ја сам завршио ФМУ 1992. године, кад је пер-спектива за младе уметнике у Југославији била доста слаба. За сваки случај сам био упи-сао Природно-математички факултет, али сам такође у току задње године на ФМУ писао раз-ним школама у САД-у, чије сам каталоге сакупио у тадашњој Америчкој читаоници, и добио пози-ве за аудиције. Такође, за време задњих пар го-дине студија сам имао прилике да посетим пар земаља, Швајцарску, Польску и Русију, што је у мени развило радозналост за животом изван Бе-ограда. Знао сам добро Енглески језик тако да су



20 на концертном подијуму

ми САД биле привлачне, и тако је и било: никад ми није требало неко велико прилагођавање. А што се тиче „остајања за стално“, тога нисам ни био свестан све до једно 2010. године. САД су ме сјајно прихватиле и никада се тамо нисам осетио као странац. Ипак, сада се осећам јако лепо у Србији, где сам изненађен колико интересовања мој рад изазива, тако да ми је јако драго сваки пут када сам позван да нешто овде радим.

У којој мери је у свету присутна пракса специјализације за рад са певачима, или гудачима, дувачима?

У Америци је дефинитивно доста лако наћи школе које имају програм за рад и са певачима, и са инструменталистима, или и један и други правац заједно. Могу се добити и мастерс и докторски ниво. Многи од тих програма укључују директну праксу, као што је овај на који сам ја ишао у Синсинатију. Ја сам поред свих часова и предавања био задужен да пратим сваке школске године 12 певача на свим њиховим приватним часовима и наступима, и зато сам добијао плату. То се тамо зове статус професорског асистента, што је код нас мислим демонстратор, а заузврат се добија пуна стипендија за школарину, плус скромна плата.

Знамо да је клавирски сарадник изузетно важан за уметника. У којој мери и сам корепетитор мора да влада вокалном техником и занатом певања?

Ја често желим да сам и сам учио певање, што нисам, али многе моје колеге се упусте у то. Мислим да сам за ових двадесет година рада са певачима, и, нарочито, седећи поред одличних вокалних педагога док предају, научио да препознам како извесне ствари могу да се упунте на прави пут. Мада, никада себе не бих назвао вокалним техничарем.

Кога бисте издвојили од уметника са којима сте радили?

Све оне којима музика очигледно може да промени живот на боље. У САД-у рецимо, не постоји државни програм музичког образовања који је доступан свима. Тако деца из сиромашнијих средина немају приступ никаквом музичком образовању, пошто га не могу приуштити. Зато учествујем у програмима добротворне организације „Певање за наду“, коју су основале две моје другарице и колегинице са Цулијарда, Камил Замора и Мо-

ника Јунус. Отац Монике Јунус је Мохамед Јунус из Бангладеша, добитник Нобелове Награде за Мир 2006. године, који је и један од покровитеља организације. Ми се бавимо доношењем музичке инструкције деци и омладини који за њом жуде, а немају јој приступ.

Да ли постоје договори да поново одржите мајсторски курс са неким новим темама у Београду или неком другом граду у Србији?

Да, са Коларцем имам сјајну сарадњу, и следећи мастерклас је већ испланиран за јануар 2017. године. О тематици тог мастеркласа сам још неодлучан, али ће бити објављено сигурно пар месеци раније. Што се других градова тиче, то би ме јако радовало, и било би јако пожељно да ми се неко обрати и помогне у организацији. На мастеркласу прошлог јануара је било неколико учесника који су путовали из Зрењанина, Ниша, Лесковца, тако да је очигледно да интересовање постоји.

Савет младим певачима.

Првенствено, детаљно учење страних језика. Праћење каријере успешних певача који певају сличан репертоар. Стална свесност о личним позитивним карактеристикама које се могу на аудицијама представити. Свесност о техничким и музичким недостајцима и како их прећи. Отвореност ка модерном светском репертоару. Рад на унапређењу студиозности, музикалности и разумевања суштине музике. Посматрање света као малог, и не пристајање на границе, прихватање свих људи без икаквих изузетака.

- Александра Паладин

Камерни оркестар „Amoroso“ из Лесковца, 20. март, Коларчева задужбина

Камерни оркестар „Amoroso“ из Лесковца са 14-годишњим уметничким стажом гостовао је на променадном концерту у Коларчевој задужбини. У првих пет година водио га је Шериф Дамаџић, а од онда (као и наша Београдска филхармонија) немају сталног диригента већ сарађују са гостујућим диригентима, што, свакако, није добро. Срећом, „Amoroso“ има одличну „концерт-мајсторицу“ – Мају Душек Цакић и она сигурно и поуздано води своје колеге гудаче.

Њихова посебна делатност везана је за младе талente којима се омогућава наступ са оркестром. Тако је било и на београдском концерту, где се чула Бахова музика и троје младих и веома перспективних пијаниста. Лео Борисављевић, студент треће године у класи сјајног уметника, Лесковчанина, Владимира Милошевића, интерпретирао један од најпопуларнијих Бахових концерата, у де-молу (чије је елементе Бах инкорпорирао и у хорски Adagio у кантати „Морамо проћи кроз много мука да бисмо дошли у царство твоје“). Двадесеттогодишњи пијанисти показао је много умешности у дочаравању енергичних, токатних карактеристика, али и доста нервозе у прелепим каденцијама (пре развојног дела и на крају почетног става). У молском Adagiu очекивали смо раскошније и садржајније понирање у један од најлепших лаганих ставова, а у завршном ставу – маркантије поцртавање двоструког контрапункта.

Право откровење донео је сусрет са 19-годишњом ученицом Сарах Скопљак из Тузле, која је у Баховом Концерту у еф-молу представила танане динамичке осцилације и велику музикалност, наглашен виртуозитет и веома добру комуникацију са оркестром.

Чули смо и „Концерт за два клавира и оркестар у це-молу“ који је настао прерадом „Концерта за две виолине и оркестар“, задржавајући виртуозитет и покретљивост карактеристичне за гудачке инструменте, али и хармонску стабилност и богат акордски фон које омогућују клавирске деонице. Уз Леа Борисављевића деоницу првог клавира

преузео је двадесетогодишњи Иван Бashić, који је већ овенчан бројним наградама, између осталих и часописа „Музика класика“ „за најбољег младог уметника – извођача 2013. године“.

Штета што нисмо чули и неку од Бахових прелепих оркестарских свита чиме бисмо стекли потпунији утисак о самом оркестру, али и ово што смо чули заслужује сваку похвалу, јер оркестар свира без диригента и пружа сасвим солидну подршку младим музичарима пуним треме и ненавикнутим и на свирање с оркестром и на представљање у нашој најбољој концертној сали.

• Гордана Крајачић

Вокалне ноте

(Рођендан Коларчеве задужбине; „Набуко“; Вокални концерт у „Мадленијануму“; Београдски гудачки оркестар „Душан Сковран“; Премијерна обнова „Плашта“ и „Сестре Анђелике“; Сретењски концерт у Крушевцу; Вече шансоне; Симфонијски Оркестар и Хор РТС-а – Јаначекова „Глагољска миса“)

На најлепши начин, Оперским гала концертом, прослављен је 4. фебруара 84. рођендан Велике дворане Коларчеве задужбине у којој је до сада одржано преко 17.000 концерата. Представило се више од 14.000 солиста, више од 3.500 ансамбала и више од 1.500 диригената. Изведено је преко 35.000 различитих композиција. Током године у Великој дворани се одржи више од 300 музичких програма пред преко 70.000 посетилаца.

За рођенданско славље одабрани су наши сјајни уметници који наступају у светски најпознатијим оперским кућама: Душица Бијелић – у Краљевској опери у Лондону, коју је британски Индијенент уврстио у осам највећих младих талената у 2014. години; Милијана Николић, која је дебитовала у миланској Скали и у Њујоршком Метрополитену, а тумачи Кармен, Амнерис и Венеру у сиднејској Опери; Розарио Ла Спина (наш зет, Милијанин муж), лауреат такмичења тенора у Академији Скала и Међународног оперског такмичења Марсио дел Монако који интерпретира водеће улоге



у сиднејској Опери и Никола Мијаиловић, добитник награда на такмичењима Марио Ланца, Лучано Павароти и Лејла Генчер који је наступао у четрдесетак главних улога на оперским позорницама широм света. Пратио их је изванредно музикално пијаниста Ђорђе Нешић, који у Њујорку ради са оперским певачима, припремајући их за оперске улоге, концерте и аудиције, који је и на концерту у нашој најакустичнијој дворани пружио набројаним уметницима дискретно дозирани уметничку сарадњу, дозвољавајући певачима да лепота њихових младих, чистих, звонких и дивно обликованих гласова дође до пуних изражaja.

Чули смо најлепше арије и камерне вокалне ансамбле италијанских и француских (и једног шпанског, Федерика Морена Торобе) аутора, од најпопуларнијег квартета из „Риголета“ који осликова четири различита карактера кроз четири различита емотивна стања главних пртагониста преко најмаркантније мецосопранске арије Далиле – „Mon coeur s'ouvre à ta voix“ (Моје срце се отвара на твој глас) и најпопуларније италијанске канцоне „O sole mio“ – испеване на начин Паваротија, широког даха, са дивно исклесаним пијанима и градацијама, уз изузетно одабране дуете и терцете, све до рођенданске „Happy birthday to you“ коју никада нисам чула у чистијој и музикалнијој интерпретацији.

Непосредно после додељивања годишњих награда за музичке уметнике (чак и за музичког критичара, што се ни у свету није успоставило) ревије „Музика класика“ у Музеју Народног позоришта – не Великој сцени приказана је опера „Набука“, којом је Верди стекао светску славу и која се и данас изводи на свим сценама. Стрепела сам да после наших легендарних Николе Митића у насловној улози, Радмиле Бакочевић као незаборавне Абигаиле, Живана Сарамандића као Захарија – уопште слушам „Набуку“. Међутим, они су, у смени генерација, добили достојне заме-

не: краља Вавилона тумачио је Драгутин Матић, великог јеврејског првосвештеника изванредни Драгољуб Бајић, Исмаила – одлични Ненад Чича, но највише ме је изненадила Ивана Петровић Гашић, коју сам чула први пут и која је потпуно изграђена уметница велике изражajности, која гласом може да изрази најтананije емоције и најсложеније захтеве ове (у вокалном и емотивном сликању) једне од најзахтевнијих драмско-сопранских улога, прелепим и пуним гласом у свим регистрима! Треба свакако послушати овог новог „Набуку“, сигурна сам да ће га прави љубитељи а и познаваоци оперске уметности – заволети, пре него што се ти дивни, једри и свежи млади гласови отисну негде у свет попут толиких наших уметника којима смо дали крила од Данице Мастиловић и Оливере Миљаковић, преко Желька Лучића и Николе Давида, до уметника који су улепшали Гала концертом рођендан Коларчеве задужбине! Поводом Славе Три Јерарха у Мадленијануму концерт су приредиле три младе уметнице: сопранисткиње Бранислава Подрумац и Јасмина Михајловић и пијанисткиња Драгана Анђелић Буњац, одабравши најлепше соло песме руских аутора, Глинке и Рахмањинова, са бујно разрађеним клавирским партом и интонацијом руске народне песме и духом романса, у дивној узајамној сливеноj лепих, свежих неистрошених гласова. Певале су их са великим осећајношћу и доживљеношћу текста, у речитости спорих темпа и осенчености прекрасних валера њихових камерних вокалних палета, изосећано уронивши у ове праве мале интимне тонске драме у свакој од песама. Интерпретирале су и „Јесењу елегију“ (по стиховима Војислава Илића) и „Јапан“ (по тексту Јакамоција из VIII века) Милоја Милојевића, у којој се аутор трудио на самосвојном мелодиком и архаично-модалном хармонском подлогом дочара егзотичну атмосферу. Чули смо и дуете из опере Офенбаха („Хофманове приче“) и Делиба („Лакме“) и арије из Дворжакових, Флојдових, Пучинијевих и Шонбергових опера и оперета. Показујући велики драмски и музички потенцијал, могло се констатовати да се „Ребека“ (Бранислава Подрумац) одлично „пресвукла“ у водену вилу „Русалку“ и „Сирену“, а да је Јасмина Михајловић могла да унесе и више страсти па и динамичких сенчења у набујалим „Пролећним водама“ Рахмањинова.

И на концерту Београдског гудачког оркестра „Душан Сковран“ са диригентом Обрадом